

ГРАДСКА РАЗВОЈНА АГЕНЦИЈА
CITY DEVELOPMENT AGENCY

ГРАДСКА РАЗВОЈНА АГЕНЦИЈА

Анализа стања у сектору МСП-а и преузетништва

април 2025.

Садржај

1	УВОД	4
1.1	Сврха истраживања	5
1.2	Методологија	5
2	РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА	6
2.1	Дјелатност предузећа	6
2.2	Број радника и структура запослених	6
3	ПОТРЕБА ЗА РАДНОМ СНАГОМ	7
3.1	Процјена интереса за сарадњу са средњим стручним школама.....	9
4	ПОСЛОВНО ОКРУЖЕЊЕ.....	9
4.1	Негативне околности за развој предузећа.....	9
4.2	Приједлози за унапређење пословног окружења и увођење нових линија подршке	9
4.3	Посљедице измјене Закона.....	10
4.4	Јавне услуге и однос са локалном управом	10
4.5	Негативне околности за развој предузећа.....	11
5	АНАЛИЗА И ПРИЈЕДЛОЗИ ЗА УНАПРИЈЕЂЕЊЕ ПОСЛОВНОГ ОКРУЖЕЊА	12
5.1	Анализа.....	12
5.2	Приједлози за унапријеђење пословног окружења и увођење нових линија подршке	13
5.3	Препоруке	14

1 УВОД

Привреда Града Бања Лука представља кључни сегмент економског развоја Републике Српске, са значајним утицајем на запошљавање, инвестиције и укупну пословну климу. У циљу бољег разумијевања потреба, изазова и перспектива привредних субјеката, спроведена је редовна годишња анкета међу привредницима различитих дјелатности.

Ова анализа има за циљ да прикаже ставове привредника о пословном окружењу, регулаторним оквирима, доступности радне снаге, инфраструктурним условима и другим релевантним факторима који утичу на развој предузећа у Бањој Луци. Такође, кроз ову анализу желимо идентификовати кључне препреке са којима се суочавају привредници, као и потенцијалне приједлоге за унапређење пословног амбијента.

Сходно успостављеној пракси провођења годишње анкете – испитивања ставова пословне заједнице о услугама јавног сектора у току 2024. године Градска развојна агенција је провела редовно годишње истраживање ради прикупљања општих информација условима пословања у граду.

С обзиром на измјене Закона о порезу на доходак и Закона о доприносима питања су била усмјерена највише на овај сегмент пословања како бисмо сазнали колико овај проблем отежава пословање и начин на који бисмо га могли превазићи по мишљењу испитаних предузетника. Узимајући то у обзир, настојали смо имати свеобухватан и систематичан приступ, без превише теоретских питања и расправа, а са посебном заинтересованошћу за практично стање и реалне проблеме које се налазе “на терену”.

На основу добијених инпута ово истраживање ће користити како за припрему приједлога за унапређење пословне климе и услова за инвестирање, тако и за рјешавање конкретних проблема са којима се предузећа сусрећу.

У наставку анализе биће представљени главни налази анкете, укључујући статистичке податке, интерпретацију одговора испитаника и препоруке за доносиоце одлука у циљу унапређења привредног сектора.

1.1 Сврха истраживања

Град Бања Лука од 2015.године има међународни сертификат о повољном пословном окружењу (BFC SEE certifikat - Business Friendly Certificate South East Europe). Програм сертификације повољног пословног окружења је јединствен регионални програм за унапређење конкурентности локалних самоуправа. У циљу задржавања овог значајног сертификата Град Бања Лука тежи да унаприједи свој рад и услуге које пружа привредном сектору, како би задржала постојеће и привукла нове инвеститоре. Највећи нагласак је управо на постојећим инвеститорима који већ послују на подручју Града Бања Лука како би они били у стању да унаприједи своје пословање и омогуће стварање нових радних мјеста што би у коначници резултирало повећањем запошљавања локалног становништва.

1.2 Методологија

У циљу што бољег сагледавања услова за пословање у граду те испитивања ставова привредника, припремљена је анкета, која је упућена на 110 адреса приватног сектора, а дистрибуирана је на два начина: електронским путем и током теренских посјета. У истраживању је кориштена анкета која се користила у истраживању и у 2023. години, уз незнатне измјене. Анкета чије резултате ћемо приказати у наредном тексту урађена је у периоду од 01.08.2024. до 31.12.2024. године.

Имајући у виду да су овим истраживањем обухваћени привредни субјекти из свих привредних дјелатности који послују на подручју града Бања Лука можемо констатовати да су добијени подаци довољно релевантни за општи утисак о ставовима предузећа и пословној клими у Граду Бања Лука.

Подаци су представљени бројчано, процентуално и графички у зависности од сложености питања односно одговора испитаника. Поред одговора на питање, у упитнику је остављена могућност да представници приватног сектора дају приједлоге за побољшање или дефинишу подршку која им је потребна у одређеној сфери пословања. Проценти у анализи су рачунати у односу на укупан број од 110 испитаника, који су попунили анкетни упитник. Анализа се састоји из три дијела тј. основним информацијама о послодавцу, затим радној снази и на крају подацима о пословном амбијенту.

У оквиру овог истраживања, анкетирани су искључиво сектор малих и средњих предузећа, привредни субјекти регистровани као друштво са ограниченом одговорношћу (д.о.о.) и самостални предузетници (с.п.).

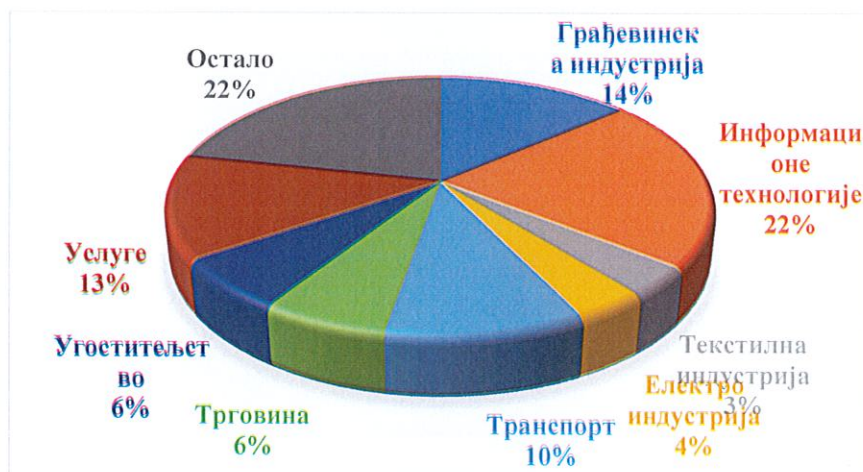
Увид у резултате истраживања вршиће се по областима у анкетном упитнику, а приказ истих започињемо са основним информацијама о послодавцу, затим радној снази и на крају са подацима о пословном амбијенту.

2 РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

2.1 Дјелатност предузећа

Од укупно 110 анкетираних пословних субјеката највише анкетираних привредних субјеката бави се информационим технологијама 24 (22%) предузећа, услугама 14 (13%) предузећа, грађевинском дјелатношћу 15 (13%), транспортом 11 (10%), угоститељством 7 (6%) предузећа, 4 (3%) текстилном индустријом те, трговином 7 (6%). Заступљене су и остале дјелатности у мањим процентима што је представљено у графикону број 2.

Графикон 1- Структура предузећа према дјелатностима

2.2 Број радника и структура запослених

Анкетирани послодавци су у моменту провођења истраживања запошљавали, односно имали су ангажованих 213 радника. Посматрајући по групама дјелатности, од укупног броја радника код анкетираних послодаваца на првом мјесту по броју запослених се налази грађевинска индустрија са 19% запослених, металска индустрија са 11% запослених, информационе технологије такође са 11% запослених, те услужна дјелатност са 9% запослених радника.

Графикон 2- Број радника по секторима

3 ПОТРЕБА ЗА РАДНОМ СНАГОМ

На питање да ли планирају запослење нових радника у периоду од 2024. до 2025. године, 40 испитаника је одговорило потврдно. Анкетирани привредни субјекти у 2024. години укупно планирају запослити 55 радника што на одређено, што на неодређено радно вријеме.

Посматрајући појединачне дјелатности, од укупно исказаних највеће потребе за новим запошљавањем исказане су у дјелатности у електро и грађевинској дјелатности. Према исказаним потребама анкетираних послодаваца, радници у производњи, трговци, возачи, електричари, грађевински радници, столари и дизајнери ће у 2025. години бити најтраженији радници.

Табела 1-Запослење нових радника наредне 2025.године

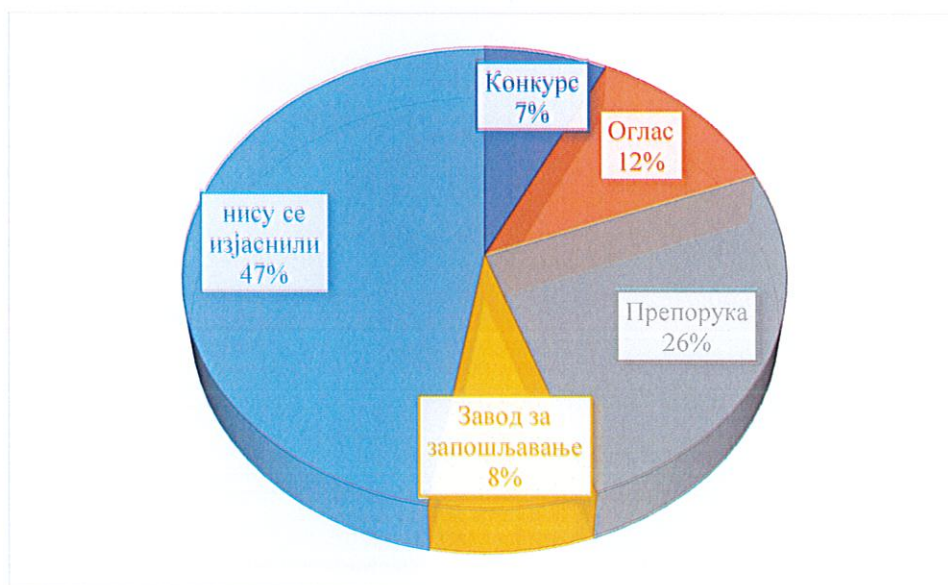
Редни број	Најпотребнија занимања код новог запошљавања
1.	Фасадер
2.	Молер
3.	Подополагач
4.	Паркетар
5.	Столار
6.	Дизајнер
7.	Аутомеханичар
8.	Електричар
9.	Моделар
10.	Машински техничар
11.	Посластичар

12.	Кројач
13.	Програмер

Последњих година Град Бања Лука, као и већина општина у окружењу суочава се са све израженијим недостатком радне снаге, а као једну од посљедица недостатка радне снаге привредни субјекти наводе тренд иселјавања становништва.

Када је у питању модалитет – начин тражења нових радника и посредовање у запошљавању, анкетирани послодавци, уз могућност вишеструког избора понуђених опција, одговорили су да раднике најчешће траже путем препоруке 26%, Завода за запошљавање 8%, путем конкурса 7%, те путем огласа 12%.

Графикон 3- Начин проналазка нових радника

На питање „Да ли сте спремни учествовати у процесу образовања одраслих кроз обезбјеђење практичне обуке на радном мјесту у Вашем предузећу?“ 30% анкетираних је одговорило позитивно док се негативно изјаснило 70% анкетираних.

Према томе у наредном периоду треба пажљиво приступити планирању уписне политике у средње школе и остваривању сарадње са установама за образовање одраслих.

3.1 Процјена интереса за сарадњу са средњим стручним школама

У контексту могућности пружања подршке организовању практичне наставе, чак 97% анкетираних немају ученике на практичној обуци.

Ипак значајно је истаћи што је у склопу овог истраживања знатан број послодаваца (42%) исказао спремност и понудио ресурсе за организовање практичне обуке за ученике и студенте за одређена занимања.

4 ПОСЛОВНО ОКРУЖЕЊЕ

4.1 Негативне околности за развој предузећа

Када говоримо о административним препрекама на локалном нивоу, према мишљењима анкетираних привредника, као највеће проблеме наводе: високе порезе и доприносе на плате запослених 88,2%, административне препреке 21,8%, 38,18% анкетираних наводи недостатак квалификоване радне снаге, слабу инфраструктуру 12,7%, док 18,2% испитаника мисли да је то конкуренција.

4.2 Приједлози за унапређење пословног окружења и увођење нових линија подршке

Код фактора који би утицали на побољшање пословања у Граду Бања Лука, анкетираним привредним субјектима била је понуђена могућност да одаберу више могућих одговора. Анкетирани привредни субјекти су начешће означавали да је то:

Повећање субвенција и подстицаја за мала предузећа или увођење нових линија подстицаја	77%
Унапријеђење постојеће предузетничке инфраструктуре или увођење нових пословних или слободних зона, бизнис инкубатора, Co-working простора	7,3%
Едукација и обука радне снаге	19,1%
Јача сарадња између предузетника и градске власти	25,5%

Остали наведени приједлози су преузети у изворном облику предлагача

- Смањење стопе доприноса утицало би на повећање плата, пуњење буџета и смањење корупције,
- Смањење намета обавезних на мјесечном нивоу (порези, доприноси, предстојећа Е-фискализација).

4.3 Посљедице измјене Закона

На питање које посљедице очекујете у свом предузећу услед измјене Закона о предузетништву, повећања пореза, доприноса и најниже цијене рада, анкетирани привредници (уз могућност заокруживања једног или више понуђених одговора) су одговорили да очекују:

- Смањење броја запослених 10%
- Повећање цијене производа/услуга 78,2%
- Повећање трошкова рада 75,5%
- Теже задржавање радника 24,5%
- Смањење инвестиционог улагања 32,7%
- Није значајно утицало 4,5%

4.4 Јавне услуге и однос са локалном управом

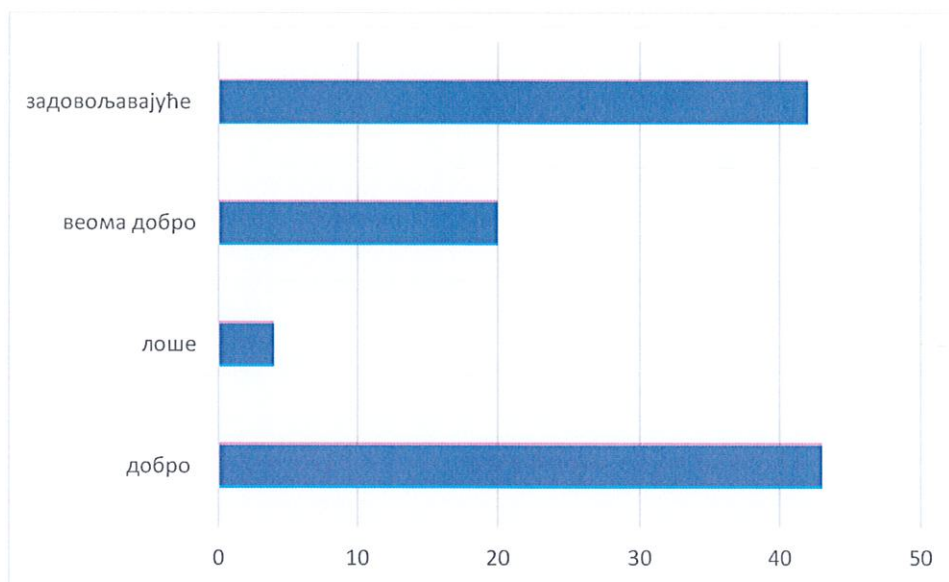
У оквиру анкете, такође је испитано задовољство приватног сектора услугама које пружају комунална предузећа на територији града Бања Лука. На основу анкете установили смо да је приватни сектор дјелимично задовољан (50%) услугама које пружају комунална предузећа, 40% испитаника је задовољно услугама, док је 10% анкетираних незадовољно које пружају комунална предузећа.

Графикон 4-Задовољство услугама које пружају комунална предузећа

Сходно добијеним резултатима из анкетних упитника, евидентно је да је рад административне службе града оцјењен са 43 гласа добро, 42 гласа као задовољавајуће, веома добро 20 гласова и лоше 4 гласа.

Графикон 5-Оцјена подршке градске управе на услове пословања у Граду Бања Лука

4.5 Негативне околности за развој предузећа

Главне негативне околности које отежавају развој предузећа у Републици Српској а самим тим и у граду Бања Лука, обухватају низ економских, институционалних и друштвених фактора. Испитаници, већ годинама уназад, наводе да су главне околности које им отежавају пословање одлазак младе радне снаге, незаинтересованост младих за рад у производним предузећима, бирократија, порези и парафискални намети као и отежан приступ финансијама. Да би се побољшало окружење и подстакло развој предузећа, потребне су конкретне структуралне реформе и низ оперативних корака на више нивоа – од јавне управе и законодавства до образовања и подршке финансијског сектора.

5 АНАЛИЗА И ПРИЈЕДЛОЗИ ЗА УНАПРИЈЕЂЕЊЕ ПОСЛОВНОГ ОКРУЖЕЊА

5.1 Анализа

Анкетирање пословних субјеката са подручја града Бања Лука дало је одређене смјернице о стању и потребама привреде града. Анализа и препоруке које слиједе изведене су на основу добијених информација на дефинисаном узорку од 110 привредних субјеката.

Највише анкетираних привредних субјеката бави се информационим технологијама 24 (22%) предузећа, услугама 14 (13%) предузећа, грађевинском дјелатношћу 15 (13%), транспортом 11 (10%), угоститељством 7 (6%) предузећа, 4 (3%) текстилном индустријом те, трговином 7 (6%). Остале дјелатности заступљене су у мањим процентима.

Планирање запослења нових радника томом 2025. године, планира око 30% укупно анкетираних. Посматрајући појединачне дјелатности у којима ће се тражити радници, највеће потребе за новим запошљавањем исказане су у електро и грађевинској дјелатности. Према исказаним потребама анкетираних послодаваца, радници у производњи, трговци, возачи, електричари, грађевински радници, столари и дизајнери ће у 2025. години бити најтраженији радници.

Када је у питању модалитет – начин тражења нових радника и посредовање у запошљавању, анкетирани послодавци, уз могућност вишеструког избора понуђених опција, одговорили су да раднике најчешће траже путем препоруке 26%, Завода за запошљавање 8%, путем конкурса 7%, те путем огласа 12%.

Највећи број анкетираних привредних субјеката спреман је да учествује у процесу образовања одраслих кроз обезбјеђивање практичне обуке у предузећу.

Када је у питању пружање подршке организовању практичне наставе, чак 97% анкетираних немају ученике на практичној обуци. Ипак значајно је истаћи што је у склопу овог истраживања знатан број послодаваца исказао спремност и понудио ресурсе за организовање практичне обуке за ученике и студенте за одређена занимања.

Када говоримо о административним препрекама на локалном нивоу, према мишљењима анкетираних привредника, као највеће проблеме наводе: високе порезе и доприносе на плате запослених 88,2%, административне препреке 21,8%, 38,18% анкетираних наводи недостатак квалификоване радне снаге, слабу инфраструктуру 12,7%, док 18,2% испитаника мисли да је то конкуренција.

Као приједлог фактора који би могао да утиче на побољшање пословања, анкетирани привредни субјекти су најчешће одговорили да би то требало да буде „Повећање субвенција и подстицаја предузећима или увођењем нових линија подстицаја“.

Као посљедице измјене Закона о порезу на доходак и Закона о доприносима анкетирани су најчешће наводили да је исто довело до повећања тршкова рада, повећања цијене производа/услуга и смањење могућности запошљавања нових радника.

По питању задовољства комуналним услугама, на основу анкете, евидентно је да је приватни сектор дјелимично задовољан услугама које пружају комунална предузећа, јер је 50% испитаника дјелимично задовољно услугама, 40% испитаника је задовољно услугама, док је 10% анкетираних незадовољно које пружају комунална предузећа. Анкетирани привредни субјекти су навели и одређене разлоге незадовољства по питању комуналних услуга:

- Висока цијена одвоза смећа,
- Простор око контејнера неуредан, а контејнери стари и дотрајали,
- Велик број ударних рупа на улицама.

У овој анкети пословни сектор је локалну самоуправу оцијенио као добро, као и да су предузећа генерално задовољна услугама које нуди локална самоуправа. Такође остаје да се јача улога локалне самоуправе као кључног актера у развоју повољног пословног окружења развоју комуналне, путне и пословне инфраструктуре, потребно је радити на јачању конкурентости, пружању подршке пословном сектору и привлачењу нових инвестиција.

5.2 Приједлози за унапријеђење пословног окружења и увођење нових линија подршке

Значајан број привредних субјеката који послују на подручју града Бања Лука навели су приједлоге и иницијативе за унапређење амбијента за привређивање. Према њиховом мишљењу мјере које би доприносиле побољшању амбијента за привређивање су:

- Јача сарадња између предузетника и градских институција;
- Подршка дигитализацији;
- Бесплатне едукације за запослене;
- Подршка у смислу повољнијих пословних простора за новооснована предузећа;
- Ослобађање младих предузетнике плаћања доприноса у првој години пословања;
- Линије подршке предузетницима за набавку основних средства;
- Подршка развоју новог производа;
- Подршка за опремање кабинета за стручну наставу у средњим стручним школама и едукацију наставног особља;
- Подршка запошљавању младих;
- Подршка особама са потешкоћама у развоју и особама са инвалидитетом;
- Подршка женама предузетницама које се баве производном дјелатношћу и извозом;
- Смањење комуналних накнада;

5.3 Препоруке

Да би се побољшало пословно окружење и подстакао развој предузећа у граду Бања Лука потребно је спроводити сљедеће препоруке:

- У предстојећем периоду неопходно је наставити са активностима стварања што бољег пословног амбијента кроз улагања у развој комуналне, али и пословне инфраструктуре;
- Неопходно је наставити са активностима везаним за привлачење и подстицање домаћих и страних инвестиција, кроз промоцију града као мјеста са повољним условима за пословање;
- Наставити са активностима везаним за обезбјеђење бесповратних средстава од међународних институција и организација у оквиру актуелних јавних позива намијењених развоју привреде;
- С обзиром на исказану потребу за радном снагом, неопходно је наставити процес прилагођавања уписне политике у школама, у складу са потребама привреде града;
- Наставити са активностима везаним за процесе преквалификација, доквалификација и оспособљавања, како би се знања и искуства што већег броја незапослених радника прилагодила потребама привреде;
- Радити на јачању свијести привредних субјеката о значају пословног савјетовања и увођењу стандарда квалитета, али и о важности аплицирања на јавне позиве како страних, тако и домаћих донатора.

Обрађивач:

Градска развојна агенција Бања Лука

Број: 292/25

Датум: 15.04.2025.

ДИРЕКТОР
Мр Невен Станић